

GRAAD 12 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL: AFDELING B – OPSOMMING

TEKS 1

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

Lees die onderstaande teks deur en voer die instruksies uit.

INSTRUKSIES

1. Som die SEWE wenke wat sal verseker dat mense van jou sal hou, op.
2. Skryf die wenke PUNTSGEWYS neer.
3. Nommer die wenke van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die KORREKTE getal woorde aan die einde van die opsomming aan.

TEKS C: WENKE OM TE VERSEKER DAT MENSE VAN JOU SAL HOU

Is jy alleen, eensaam en sonder vriende? Jy wil graag hê dat mense van jou hou. Maar hoe doen jy dit? Hier volg 'n paar wenke wat jou kan help.

Mense se name is belangrik. Sommige mense word kwaad as hul name verkeerd uitgespreek word. Die verkeerde uitspraak van 'n naam kan die betekenis daarvan verander. Vir baie mense verteenwoordig hul name wie hulle is. Dit is dus belangrik dat jy mense se name korrek uitspreek, veral wanneer jy met hulle praat.

Wie hou van onvriendelike mense? Onvriendelike mense skrik ander af. Die ideale manier om grense tussen oud en jonk, man en vrou en verskillende tale af te breek, is 'n vriendelike glimlag. Terselfdertyd oefen jy jou gesigspiere!

Mense gesels graag oor die dinge waarin hulle belangstel soos hul werk, sport, kos en stokperdjies. Dit werk wonderlik as jy met mense gesels oor die dinge waarin hulle geïnteresseerd is.

In sekere gevalle is konfrontasies onvermydelik, maar probeer sover moontlik om moeilike situasies wat tot argumente kan lei, te vermy. Hierdie vermoë word deur baie mense bewonder.

Jy moet ook leer om nie so maklik ander mense se gedrag te kritiseer nie, want mense kritiseer gewoonlik omdat hulle nie ander mense se optrede verstaan nie.

Jy wil ook graag vriende maak en mense nader trek – wees dus 'n positiewe persoon. 'n Uitstekende voorbeeld van iemand met 'n positiewe persoonlikheid was Suid-Afrika se voormalige president, Nelson Mandela.

Almal begaan foute. Wanneer jy verkeerd is, vra onmiddellik om verskoning. Dit help om enige moeilike situasie te red.

[Verwerk uit: <http://www.pitkos.co.za>]

TEKS 2

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

Lees die onderstaande teks deur en voer die instruksies uit.

INSTRUKSIES

1. Som die SEWE wenke oor hoe om kritiek met grasia te hanteer, op.
2. Skryf die wenke PUNTSGEWYS neer.
3. Nommer die wenke van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die KORREKTE getal woorde aan die einde van die opsomming aan.

TEKS C: HANTEER KRITIEK MET GRASIE

Niemand hou daarvan om gekritiseer te word nie. Daarom lei kritiek dikwels tot negatiewe emosies. Wat kan jy doen om kritiek positief vir jou te laat werk? Tejvan Pettinger gee die volgende wenke.

Voel jy miserabel oor kritiek? Al mag kritiek vir jou negatief lyk, is daar gewoonlik 'n stukkie waarheid in. Evalueer eerstens kritiek om te kyk of dit dalk regverdig kritiek is oor iets wat jy wel verkeerd gedoen het. 'n Belangrike wenk is om onregverdig kritiek te ignoreer as jy weet dat jy onskuldig is.

Die persoon wat jou kritiseer se aggressiewe stemtoon of lyftaal kan dieselfde reaksie by jou uitlok. Daarom is dit absoluut nodig dat jy so kalm moontlik op kritiek moet reageer as jy met grasia wil optree.

Nog 'n wenk is om nie dadelik op kritiek te reageer nie! Die rede hiervoor is dat, as jy tot later wag, jy minder kwaad of seergemaak sal voel. Hoe moet jy op kritiek reageer om te wys jy is in beheer? Glimlag terwyl jy na die kritiek luister, selfs al voel jy nie gelukkig daaroor nie.

Die moeilikste wenk is seker om nie kritiek persoonlik op te neem nie. Oorsensitiewe mense vergeet gewoonlik kritiek handel oor *iets* wat hulle doen en wat hulle kan verander. Daarom gaan sit hulle in 'n hoekie om hulself te bejammer.

Waardeer dit as iemand jou regverdig kritiseer. Daardie persoon kon jou geïgnoreer het sodat jy later weer dieselfde fout maak.

As jy hierdie wenke volg, kan jy kritiek met grasia hanteer.

[Verwerk uit: <http://www.lifehack.org>]

TEKS 3

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

Lees die onderstaande teks deur en voer die instruksies uit.

INSTRUKSIES

1. Som die SEWE redes waarom elektroniese speletjies vir volwassenes goed is, op.
2. Skryf die redes PUNTSGEWYS neer.
3. Nommer die redes van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die KORREKTE getal woorde aan die einde van die opsomming aan.

TEKS C: ELEKTRONIESE SPELETJIES IS GOED VIR VOLWASSENES

Kla jou ouers dat jy hopeloos te veel tyd aan elektroniese speletjies bestee? Miskien moet hulle begin saamspeel. Die jongste navorsing gee die volgende redes waarom elektroniese speletjies ook vir volwassenes goed is.

Baie volwassenes is depressief en moeg na 'n dag se werk. Hulle lewens bestaan mos net uit werk, rekeninge en verantwoordelikhede. Elektroniese speletjies kan sulke volwassenes help om te ontspan. Ontspanne volwassenes is mos gelukkiger mense. Elektroniese speletjies help hulle ook om meer gebalanseerd te lewe, want terwyl hulle speel, is die verantwoordelikhede van die lewe op die agtergrond.

In die Verenigde State van Amerika speel meer as vyftig persent van die volwassenes elektroniese speletjies. Dit help hulle om op sosiale vlak met nuwe mense te gesels, want 'n speler het altyd iets om oor te praat as hy/sy 'n medespeler aanlyn ontmoet.

Dit is belangrik dat enige paartjie elektroniese speletjies saamspeel. Volgens navorsing versterk dié kwaliteit tyd van saamspeel die paartjie se verhouding.

Navorsing het bewys dat elektroniese speletjies kreatiwiteit stimuleer. Volwassenes kan hierdie kreatiwiteit na ander fasette van hul lewens oordra. Elektroniese speletjies kan ook kompetierend wees. Deur kompetierend te speel, kan 'n volwassene leer dat wen of verloor deel van die lewe is.

Oog-handkoördinasie is baie belangrik. Goeie oog-handkoördinasie beteken byvoorbeeld dat jou hande en oë kan saamwerk, soos wanneer jy bestuur. Elektroniese speletjies verbeter volwassenes se oog-handkoördinasie.

As jou ouers dus weer oor elektroniese speletjies kla, nooi hulle eerder om saam met jou te speel.

[Verwerk uit www.lifehack.org]

TEKS 4

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

Lees die teks hieronder deur en voer die instruksies uit.

INSTRUKSIES

1. Som die SEWE hoofgedagtes vir 'n uitstaande CV in jou eie volsinne op.
2. Skryf die hoofgedagtes PUNTSGEWYS neer.
3. Nommer die hoofgedagtes van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die KORREKTE getal woorde aan die einde van die opsomming aan.

TEKS C

'N UITSTAANDE CV

Dikwels doen verskillende mense aansoek om dieselfde pos. Daarom is dit belangrik dat jou CV baie goed moet wees om bo die res uit te staan. Dis eerstens belangrik om seker te maak dat jy al die noodsaaklike inligting (soos persoonlike inligting, opleiding, vaardighede, ervaring en referente) in jou CV noem. 'n Suksesvolle CV word professioneel aangebied. Dit beteken dat jy jou inligting moet groepeer en skoon, wit, ongekreukelde papier en 'n A4-koevert moet gebruik. Onthou: jy wil hê die mense moet ten minste jou CV lees. Wees daarom kreatief met jou CV. Voorbeelde van kreatiwiteit is die byvoeging van 'n gesigsfoto en die gebruik van verskillende lettertipes. As jou CV net so 'n bietjie anders lyk, sal mense dit wil lees. Werkgewers kry baie CV's om te lees en daarom moet joune kort en kragtig wees sonder irrelevante inligting. Jou CV moet byvoorbeeld nie langer as twee A4-bladsye wees nie. Onthou: enige persoonlike of akademiese inligting kan vandag maklik gekontroleer word. Jy mag daarom nooit in jou CV jok nie. As enige inligting in jou CV nie waar is nie, kan jy van bedrog aangekla word en dan kan jy 'n kriminele rekord kry. Dit bly belangrik om in jou CV aan te dui wie jou referente is. Voorbeelde van referente is: jou kerkleier, 'n onderwyser of gemeenskapsleier. 'n Mens leer altyd nuwe vaardighede by. Jy moet dus dwarsdeur jou lewe jou CV op datum hou.

[Verwerk uit *Mail and Guardian* en *Die Burger*]

TOTAAL AFDELING B: 10

TEKS 5

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

Lees die onderstaande teks deur en voer die instruksies uit.

INSTRUKSIES

1. Som die SEWE maniere om 'n goedkoop vakansie moontlik te maak, in jou eie sinne op.
2. Skryf die maniere PUNTSGEWYS neer.
3. Nommer die maniere van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die KORREKTE getal woorde aan die einde van die opsomming aan.

TEKS C

HOE OM 'N GOEDKOOP VAKANSIE MOONTLIK TE MAAK!

'n Vakansie is wonderlik vir jou gesondheid en jou gees, maar dit is nie vir almal moontlik om 'n vakansie te bekostig nie. Hier volg sewe maniere om 'n goedkoop vakansie moontlik te maak.

Jy moet eers die koste van die vakansie bereken. Hierdie koste behoort vervoer, sakgeld, kos en blyplek in te sluit. Daarna kan jy begin om sekere opofferinge te maak om geld te spaar. Jy kan byvoorbeeld minder cappuccino's per week drink. As jy twee cappuccino's minder per week drink, bespaar jy R40. Dit is in totaal ongeveer R2 000 wat jy per jaar spaar!

Tydens die Desember- en Paasvakansie is vakansieoorde stampvol en die pryse is hoog. As dit moontlik is, gaan liewers wanneer dit stiller is, want dan is alles goedkoper.

Het jy geweet dat sekere dinge heeltemal gratis is? Jy kan byvoorbeeld gratis by Tafelberg opgaan as dit jou verjaarsdag is en alle Suid-Afrikaanse Nasionale Parke gee jaarliks 'n week gratis toegang aan Suid-Afrikaners. Soek dus na gratis geleenthede.

As jy nie duur hotelle kan bekostig nie, kan jy kampeer. Daar is baie goedkoop plekke orals in Suid-Afrika waar 'n mens kan kampeer. As jy hierdie opsie kies, kan jy jou eie kamptoerusting koop. Dan het jy dit as jy die volgende keer weer wil gaan kampeer.

Daar is baie webtuistes wat goeie idees het vir goedkoper vakansies soos die ruil van huise. Dit sal die koste van 'n hotel uitskakel. Gebruik die Internet om winskopies te soek.

Met hierdie raad hoef jy nie net oor 'n vakansie te droom nie!

[Verwerk uit: *Huisgenoot*, 20 November 2014]

TEKS 6

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

INSTRUKSIES

Lees die teks hieronder deur en voer die instruksies uit.

1. Skryf SEWE wenke hoe om jou vir die nuwe seisoen voor te berei, neer.
2. Skryf die wenke PUNTSGEWYS neer.
3. Nommer die sinne van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die KORREKTE getal woorde **aan die einde** van die opsomming aan.

MANIERE OM JOU VIR DIE NUWE SEISOEN VOOR TE BEREI.

Die lente is hier en dit is nou tyd om daardie wintervaalte uit jou te kry en weer 'n huppel in jou stap te sit.

'n Goeie manier om jou lewe weer reg te kry, is om al die halfvoltooide take klaar te maak, soos byvoorbeeld halfgelese boeke klaar te lees. Niks is lekkerder as jy iets afgehandel het nie, al is dit ook iets eenvoudig.

Begin ook om oulike plekkies in jou dorp waarvan jy vergeet het, te herontdek of om plekke waarby jy nog nooit uitgekóm het nie, te besoek.

Ontgif jou liggaam deur 'n gesonde en voedsame dieet te volg, om meer water te drink en weg te bly van rommelkos.

Moenie die belangrikheid van 'n goeie nagrus of 'n middagslapie, hoe kort ook al, onderskat nie. Dit verbeter jou energie en dit laat jou goed lyk.

Maak jou kamer skoon deur onnodige goed vir liefdadigheid te gee. Dit sal 'n mens altyd baie goed laat voel.

Jou liggaam sal oefening waardeer, maar onthou om stadig te begin: 'n paar treë op 'n slag, klim trap in plaas daarvan om die hysbak te gebruik, parkeer jou motor verder weg wanneer jy winkels toe gaan.

Dis 'n nuwe seisoen. Dis 'n goeie tyd om iets nuuts te begin, iets wat jy miskien al lankal wou doen, soos kuns, fotografie, in die berge te gaan stap, jou familie besoek of om op 'n bootreis te gaan ...

[Aangepas uit: © Media24. 03/9/2013 – Leefstyl]

TEKS 7

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2: DIE GROOT G VAN GELETTERDHEID

TEKS C

Lees hierdie artikel aandagtig deur. Voer dan die instruksies hieronder uit.

INSTRUKSIES

1. Som die SEWE **aspekte van geletterdheid** in SEWE VOLSINNE op.
2. Skryf die feite PUNTSGEWYS IN JOU EIE WOORDE neer.
3. Nommer die sinne van 1 tot 7.
4. Jou opsomming mag nie langer as 70 woorde wees nie.
5. Dui die KORREKTE getal woorde aan die einde van die opsomming aan.

DIE GROOT G VAN GELETTERDHEID

Geletterdheid is meer as lees en skryf. Dit beteken dat jy omgee vir jouself as jy goed kan lees en skryf daarom kan jy beter leer en kan jy die wêreld om jou beter verstaan. Jou gesondheid is baie belangrik. Om geletterd te wees, beteken dat jy kennis het van dinge wat vir jou skadelik is soos rook, dwelms en alkohol en ook hoekom oefening goed is en oorgewig sleg is.

Geletterdheid beteken dat jy geldslim moet wees. Mense werk hard om geld te verdien om vir hulle geliefdes te sorg. Geldslim beteken om nie geld te leen nie; dit beteken dat jy geld sal spaar en nie op onnodige dinge mors nie. Geletterdheid en groen is ook sinoniem. Hoe meer kennis jy van jou omgewing het, hoe meer besef jy dat dit belangrik is om dit op te pas: herwinning van papier en plastiek, water- en kragbesparing en om nie insekdoders te gebruik nie is belangrike dinge wat jy moet leer.

Omgee vir diere vorm deel van die genot van geletterdheid. Diere aanvaar mense soos hul is en mense ontspan meer wanneer hulle met hul troeteldiere speel. Kinders leer verantwoordelikheid as hulle diere versorg wat belangrik vir hulle opvoeding is. 'n Deel van 'n mens se geletterdheid en opvoeding is om ander mense in ag te neem. Jy leer dat as jy kwaad is, jy nie op andere mag skree nie. Respek is ook belangrik: dit beteken jy mag nie steel, boelie of lieg nie.

Elke mens moet weet waartoe hy/sy in staat is. Jy moet weet hoekom jy negatief reageer en wat jou kwaad en gelukkig maak. Selfkennis is seker die belangrikste tipe geletterdheid.

[Bron: Verwerk uit bylae tot *Die Burger*. Vrydag, 25 September 2015]